MONITOR

Na Rok Pańſki 1781.

Num: LV.

Dnia 11 Lipca

Reſzta poprzedzaiących Monitorow:

PRzeciw Pijańſtwu ſpoſob naylepſzy przynaymniey niedziel kilka w cale nic z gorących nie pić trunkow. Ale że powſtaiąc z nałogu iakiego, trzeba nieiako mienić ſwoie do czego przywiązanie i zaſtarzały zwyczay, nie zawadzi iaką ſpoſob ten oſłodzić indu-

ſtryą; zbiedz na iaki czas do Przyiacioł, gdzieby była ſpoſobność aż do zapomnienia o wſzyſtkim, zabawiać ſię czym, rozrywać, z kim przyſtoynie i godziwie ſwywolować; a proſić Ich, żeby cię żadnym nie częſtowano trunkiem, mianowicie tym, do ktoregoś ſię wzwyczaił, i owſzem wymowić to ſobie, gdybyś i na żywy Bog proſił, aby ci nic nie dano, i broniono, żebyś dokąd inąd po gorące nieſłał napoie. To naybardziey wezwyczaionych do pijańſtwa znowu do niego determinować zwykło, że ſię iakieś w żołądku Ich odzywa morzyſko, nudność, to ieſt, że żołądek ow rozepchany i wydęty trunkami, gdy potym czczym zoſtanie, do ſwoiey ſię kurcząc pory, oſtry bol i ſwiędzenie wzbudza. Jeżeli tedy pragnieſz,

ztey ſię wybić niewoli, bądź ſerca, przynaymniey przez dni kilka, ſtatecznie mężnego, a dla zbycia nudności, kawy, cherbaty, lub czego ciepłego ſię podczas napiy, jak minie dzień ieden, uznaſz, że na drugi iuż tak przykrey czuć nie bębdzieſz nudnòści, a za tydzień w cale paſſyi pozbędzieſz: ale przecię, trzeba ſię potym długo znowu ſtrzedz, aby w całe pic z żadnego nie pić trunku, bo odzwyczaiaiąc ſię, trzeba tydzień naymniey ſtrawić, a po tym zaraz jeden, daymyto, wypiwſzy kieliſzek, tak ſię to rzecz ſmaczna żołądkowi zdawać będzie, że cię i do drugiego pociągnie, i do trzeciego, a niechżebyś ſię znowu raz upił, ieſzczebyś cięższey nabył paſſyi. Darmo; bez pracy nic ſię pięknego nabyć nie może.

W

W Kompanii ieżeli postrzeżesz, że się na rzęsiste zanosić ma zdrowia, przed obiadem sztucznie zmyśl sobie taką słabość, i połóż się, i na obiedzie nawet niechciey być, ieżeliby cię proszono abyś przynaymniey do stołu z innemy zasiadał, takie z niemi ułoż pakta, że ty dla Ich woli, słabość swoię przezwyciężać będziesz, i u stołu siedzieć, a oni aby ci przyrzekli, aby cię i do iednego niesilili kieliszka. Co im lepiey i lepszym udasz sposobem, tym prędzey wskorasz. Inni się też Wotami sztucznie i statecznie exkuzuią. Inni kiedy Kompania wino pije, miodu się w przod napiią, aby tak od częstych wolni byli koley.

Przeciw gnusności co by czynić? niewidzę nic prędszego, iako aby się w szczęśliwą ciała rzeźwość, i umysłu wprawić obrot. Ciału letkości i zdrowia dodaie, krom obiadu,

wie-

wieczerzy i piſania i czytania pilnieyſzego nie ſiedzieć uſtawicznie, ale ſię powoli do przechadzek, i wolnego ſtania wciągać, wprawiać, i ordynaryine mieć w lecie oſobliwie przed wieczerzą &c. w pole, ogrod, nad rzeki dywertymenta, co do punktualnego ſtrawienia, dobrey dygeſtyi i wigoru ciała dużo pomaga. Po obiadach &c. wyſtrzegać ſię zaſiadać do iakiey gry, oſobliwie melancholiczney, ale naymniey z kwadrans, lub ſtoiąc, lub ſię też zwolna przechodząc ſłodkim ſię iakim bawić dyſkurſem. Wieczerzy ſzczupleyſzey, i letkich potraw używać. Długie ſpanie flegme mnoży, i ciężkość ciała, mianowicie ſen poobiedni ſprawuie. Mieć czaſy na wſzyſtkie dyſponowane, z rana co Duchownego, potrzebnego &c. przeczytać, napiſać; a wſzelkiego ſię wyſtrzegać zgiełku, przed obiadem przechodzić ſię nie co, czyli dyſponuiąc co potrzebnego, czyli też z kim weſoło dyſzkuruiąc, po obiedzie trochę ſię zabawić, potym czytać, doyść, doiechać do ſwego goſpodarſtwa, doyrzeć, dziś na iutro wſzyſtko dyſponować. I tak i zdrowy będzieſz, i miłe ci, żeby i nayodludnieyſze, życie będzie. Lecz nadewſzyſtko do rzeźwości i przyzwoitych zapala prac, gdy wſpaniała czyią myśl ogarnie chciwość, dyſtyngwowania Imienia

ſwe-

ſwego czyli w Dworſkim życiu, czyli w żołnierſkim, czyli nawet w Goſpodarſkim prywatnym. Co to dobry Rycerz, do większych ſię myślący promowować ſzarży, umieć nie powinien? iak obozy uſtanawiać, Fortec dobywać, ſztucznie ſzykować, nieprzyiaciela zamyſłow, obrotow, rad &c. dociekać, zdrad uniknąć; mieyſc ſytuacyą, własności ludu, kraju wiedzieć. A to wſzyſtko możeſz kto doſkonale umieć, bez Geometryi? Architektury &c. bez Umieiętności Geograficzney, Chiſtoryczney? na Dworach Krolewſkich, Xiążęcych możeſz kto Konſyliarzem, Sekretarzem &c. być? aby oraz doſkonale nie umiał Polityki, Państw rozlicznych ſiły, bogactwa, ligi, pretenſye, aby zupełnie wſzyſtkich nieraz nieprzewartował dzieiow, ſpoſobow rządzenia, przyczynienia dobra Panu ſwemu nie dociekał, nieformował, aby liſty, mowy, perſwazye, dyſkurſa, wybornym doſkonale piſać, formować nie umiał kraſomowſtwem? aby ſię w reſpekcie Pańſkim nie powinąć, zazdrości u rownych uniknąć, nieprzyiaciołom ſię nie dać, przyiacioł znać, &c. ięzyki Europſkie prawie wſzyſtkie umieć &c. a to wſzyſtko iakiey pracy, pilności, zdrowia &c. potrzebuie. Nie mijaymy i życia prywatnego, ktore na ten czas tylko chwalebne i ſłodkie być może,

że, kiedy w ſpokoyney życia porze, część myśli naſzych do dobra poſpolitego obracamy, formuiemy ſię, tak, aby przykładem rzetelności, ſzczerości, dobrego guſtu i porządku, i mową i perſwazyami i ſpoſobami i radą, mogliśmy honor, całość Oyczyzny, zgodę między Bracią promowowoać, utrzymywać. Dokażeſz tego papinkowaty człowiek? gnuśny leżuch? coż mowić na ſeymiku? iakie ſpoſoby na co podawać? iak na ſeymach radzić, iak na Trybunałach ſądzić będzie? ktory dla Gnuſności, ani politycznych xiąg, chiſtoryi nie czyta, ani ſię w pięknym prywatnego życia, pokoiu przyſtoynemi nie zabawia ćwiczeniami, prawa Oyczyſtego zupełnie nie umie, coż mowić o Prawie naturalnym? o Prawie Swieckim, Rzymſkim? Prawie Duchownym, Prawie Narodow, Prawie Legacyi &c. Ale mowmy, iak chcemy, gnuśny gnuśnym będzie; atoli, ieżeli kocham dobro Bliźniego, takby mowić i piſać trzeba, żebyśmy ich aż i rozgniewali, naprzykrzyli im ſię, żeby też oni złączywſzy ſiły ſwoie z pracowitemi dobrych Oyczyzny obywatelow zamyſłami, upadaiącą Rzeczy-poſpolitey podnieśli Chwałę, przenieśli to wſzyſtko do nas, czym ſię w ſłodkich obyczaiach, w doſkonałych Naukach, pieknym porządku, cudze zaſzczycaią Kraie.

Na

Na ostatek przeciw wszystkim brzydkim passyom, nałogom mocne iest i powszechne lekarstwo, rostropność, i obecna sobie zawsze myśl. Powtore im kto więcey czyta, uczy się, (założywszy wprzod nie iaki przynaymniey Boiaźni Pana Boga fundament, i szczere Chrześciańskich powinności poznanie) tym mniey w sobie passyi znaydować musi. Po trzecie uważać, co człowiek dla zgoienia iakiey rany, uleczenia choroby, nie użyię bolow, przykrości, co czasu na udatność ciała swego, co pracy zażyie? a Duszy, umysłu, zdrowie i piękność; i mniey przykrości w pozyskaniu swym zabiera, i daleko essencyalnieysze, potrzebnieysze iest, a tak się leniwo, tak mało o nie staramy. Opis ten długim się żadnemu nie będzie zdawał, ieżeli zważy potrzebę obszerność tey materyi. Osobliwsza albowiem mogłaby się napisać xięga o każdey z osobna passyi, iey własnościach, i do wykorzenienia iey sposobach.